

Remissvar Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande, SOU 2025:19

Om Elevernas riksförbund

Elevernas riksförbund tackar för möjligheten att inkomma med svar på remiss Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19), nedan kallad utredningen.

Elevernas riksförbund arbetar för en bättre och mer demokratisk skola. Vi samlar demokratiska elevföreningar på högstadiet och gymnasiet. Våra syften är att samla och stärka elever i demokratiska forum, representera och föra fram elevers röst samt värna elevers rättigheter.

Utredningens förslag och Elevernas riksförbunds ställningstaganden

Inledning

Vi välkomnar att frågan om läroplanernas struktur, innehåll och funktion tas på allvar och att en översyn nu görs utifrån ambitionen om ökad tydlighet, kvalitet och likvärdighet. Samtidigt ser vi med oro på flera av utredningens förslag särskilt där elevens roll som aktiv deltagare i undervisningen nedtonas, där kunskap reduceras till snäva färdigheter, och där digitaliseringens möjligheter inte ges tillräckligt utrymme.

I detta remissvar lämnar vi synpunkter på delar av utredningen som rör elevinflytande, lärarrollen, kunskapssyn, digitalisering, sexualundervisningen och undervisning i grundläggande färdigheter. Vi kommenterar också konsekvenser för likvärdighet och elevers rättigheter. Som elevorganisation utgår vi från den samlade erfarenhet vi har genom möten med elever över hela landet, och vi påminner om vikten av att skolans utveckling bygger på samspel mellan profession, forskning och elevernas egna perspektiv.

Skolan är central för barns och ungas kunskaper om sexualitet och relationer och för att främja deras hälsa och välbefinnande. Sexualundervisningen är en central del av skolans uppdrag och mål, och är del av både kunskaps- och värdegrundsuppdraget.

Skolverket¹ menar att sexualundervisningen ska bestå av tre delar: Arbetet i klassrummet (ämnesintegrering och ämnesövergripande arbete), Vardagsarbete (att fånga frågan i flykten) och Enskilda lektioner eller temadagar. Dagens läroplaner förtydligar att undervisningen ska äga rum under trygga förhållanden, anpassas till elevernas ålder, intressen och erfarenhet, innehålla varierade arbetssätt och bearbeta de föreställningar och normer som påverkar våra attityder och vårt sexuella beteende. Personalen ska vara väl utbildad och skolledningen ska stödja arbetet.

Elevernas riksförbund delar denna syn på vad bra sexualundervisningen är: ett läroplansbaserat, ämnesövergripande och tvärvetenskapligt kunskapsområde som belyser sexualitet och relationer utifrån kognitiva, fysiska, sociala, samhälleliga och etiska perspektiv. Den syftar till att utrusta barn och unga med kunskaper, färdigheter och värderingar för att kunna göra medvetna val och kunna njuta av sin sexualitet och ha trygga och bra relationer med respekt för andras rättigheter och välbefinnande.

Elevernas riksförbunds syn på sexualundervisningen har stöd i bland annat UNESCO och WHO:s definitioner av det som internationellt oftast kallas *comprehensive sexual education*.²

En övergripande definition av sexualundervisning behöver kompletteras med innehåll och utgångspunkter. Utgångspunkten för undervisningen är att den ska vara främjande, ha en positiv syn på sexualitet och relationer, vara icke-dömande och realistisk. Den ska stödja alla barns och ungas utveckling och vara förankrad i deras behov.

Det allsidiga perspektivet gör att innehållet i undervisningen är brett. Det omfattar kunskaper om bland annat kropp, pubertet, identitet, normer, jämställdhet, sexuell läggning, kärlek, sexualitet, rättigheter, relationer, preventivmedel, abort, sexuellt våld, kroppslig integritet och samtycke. Undervisningen behöver starta tidigt och ske återkommande över skolarbetet och skoltiden.

När vi i resten av remissyttrandet skriver "sexualundervisningen" menar vi denna helhet enligt ovan.

Sexualundervisningen idag

Det finns sedan 2022 en struktur med alla nödvändiga bitar på plats för att sexualundervisningen ska kunna hålla god kvalitet:

- att "visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer" är ett examensmål i lärarutbildningen
- rektor har ett tydligt ansvar för att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, och att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen

1

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer>

² Se exempelvis UNESCO, *International technical guidance on sexuality education. An evidence-informed approach*, 2018 samt WHO,

<https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/comprehensive-sexuality-education>

- det finns tydliga skrivningar i läroplanens inledande delar³ om skolans mål och uppdrag, bland annat att undervisningen ska främja elevernas hälsa och välbefinnande
- kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer är ett eget ämnesövergripande kunskapsmål, alltså kunskaper som ses som "nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem", som det uttrycks i nuvarande läroplanen för grundskolan
- det finns med i det centrala innehållet i tio kursplaner, mer i vissa ämnen, som samhällskunskap, biologi och religion, mindre i andra, som bild, musik och idrott och hälsa

Utredningens förslag innebär att man tar bort allt ovan – förutom att frågor om sexualitet och relationer ska finnas med i endast fem kursplaner. I de exempel på hur kursplanerna skulle kunna skrivas ger inte utredningen ett enda exempel på hur frågor som handlar om sexualitet, kön, jämställdhet, identitet eller relationer skulle kunna behandlas.

Det vore olyckligt att bryta upp denna struktur så snart efter det att den kommit på plats. I Skolinspektionens senaste rapport om sexualundervisningen⁴ framkommer att *alla* elever på de granskade skolorna har fått diskutera sexualitet och samtycke, och det redan ett drygt läsår efter förändringen i Lgr2022 (inspektionen gjorde sina skolbesök 2024). I Folkhälsomyndighetens UngKAB23⁵, den största svenska enkätstudie som gjorts om om 16-29-åringars hälsa, relationer och sexliv, uppger de som svarat att skolan är deras huvudsakliga informationskälla om sexualitet och relationer under tonåren (före sociala medier och syskon). De uppger dessutom att de kände sig trygga vid sin sexuella debut. Den svenska sexualundervisningen är i sin nuvarande form, trots de brister som finns, framgångsrik.

Sexualundervisningen har stärkts de senaste 15 åren

Granskningen av sexualundervisningen som Skolverket genomförde 1999⁶ konstaterade att "rektors roll är avgörande för att alla elever skall få tillgång till god sex- och samlevnadsundervisning". Den skriver vidare att "det finns en länk mellan det arbete som bedrivs kring skolans normer, klimat och stämning och arbetet inom ämnesundervisningen".

Läroplanerna från 1994 hade inte särskilt tydliga skrivningar om sex och samlevnad (som det då kallades), och en av slutsatserna i Skolverkets kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen 1999 var att läroplanerna behövde göras tydligare. Så blev också fallet med de läroplaner och kurs- och ämnesplaner som började gälla 2011. Skrivningarna förstärktes 2011 särskilt i ämnena historia, religion och samhällskunskap, vilket tydliggjorde det ämnesövergripande perspektivet, och att sexualitet och relationer också är en samhällsfråga. Även en rad andra ämnen skulle nu tydligt ta upp kunskapsområdet men i mindre omfattning, och då framför allt jämställdhet och

³ Lgr22

⁴ Skolinspektionen (2025:4), <https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/redovisning-av-regeringsuppdrag/2025/undervisningen-i-sexualitet-samtycke-och-relationer/undervisningen-om-sexualitet-samtycke-och-relationer.pdf>

⁵ UngKAB23, Folkhälsomyndigheten 2025

⁶ Nationella kvalitetsgranskning 1999, Skolverkets rapport nr 180, Skolverket 2000

föreställningar om kön, exempelvis i idrott och hälsa, hem- och konsumentkunskap, teknik, bild och musik.

2018 genomförde Skolinspektionen en granskning av sexualundervisningen i grundskolan och gymnasiet, som visade på behov av förtydliganden. Granskningen, tillsammans med samhällsdebatterna om sexuellt våld i samband med metoo, ledde till att rektors ansvar betonades och skrivningarna om sexualitet, samtycke och relationer blev starkare i Lgr22. I samband med det tillkom även ändringar i lärarutbildningen och förtydliganden i kursplaner.

Enligt exempelvis Unescos standard för sexualundervisning är det så här strukturen bör se ut: från lärarutbildning, tydligt inskrivet i policy- och styrdokument med ansvar på huvudmannanivå och skolnivå (rektor), att det är tvärvetenskapligt och lärarlett.

Läroplanens inledande delar

Utredningen föreslår att sexualundervisningen tas bort från läroplanens inledande delar. Argumenten till detta är dels stoffträngsel och ojämlik fördelning mellan olika tematik i inledande delarna, och att utredningen menar att frågorna hör hemma i kursplaner istället.

Elevernas riksförbund avstyrker detta förslag.

Anledningen till att det är viktigt att behålla skrivningarna om sexualitet, kön, jämställdhet och relationer i de inledande delarna om utbildningens uppdrag, mål och riktlinjer är att dessa frågor inte rör enbart undervisningen. Det är frågor som präglar hela skolmiljön.

Det handlar om hur elever och lärare förhåller sig till varandra utifrån kön, identitet och sexuell läggning, om machoideal som påverkar pojkars inställning till skolan, om begränsningar som inte minst en del flickor lever med. Det handlar om alla elevers rätt att bli inkluderade och att känna sig trygga i skolan. Även det eleverna gör utanför klassrummet påverkar undervisningen, såsom deras deltagande i sociala medier, eller jargong och språkbruk mellan eleverna på rasten. Högstadiееlever byter meddelanden och mer eller mindre sexuella bilder med varandra.⁷ Unga tar kontakt och har relationer på nätet.⁸

Nyligen har regeringen tillsatt flera utredningar som hänvisar till dessa inledande formuleringar, bland annat Ökade insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan, skolan och fritidshemmet (Dir. 2025:31).

Det handlar om det ansvar som alla vuxna i skolan har. Skolan ska även i det föreliggande förslaget främja elevernas hälsa och välbefinnande. Det är ett vardagsarbete, som inte enbart kan förläggas i ämnesundervisningen. Och det är omöjligt att bedriva ett hälsofrämjande arbete utan att inkludera frågor om sexualitet och relationer.

Att ha kvar skrivningar om sexualitet, samtycke, relationer och jämställdhet tydligt i läroplanens inledande delar, och inte enbart i fem kursplaner, tydliggör att det är hela

⁷ Hunevall Berndtsson, K: Digitala sexuella trakasserier i skolan. Elevperspektiv på sexting, utsatthet och jämställdhet. Göteborgs universitet 2022.

⁸ Siri Lindqvist, Sex på nätet. Gothia kompetens 2024.

skolans ansvar – inte enbart fem ämnens lärare. Att ta bort det signalerar att det är ett mindre viktigt område för skolan, jämfört med idag.

Elevernas riksförbund menar även att det är viktigt att styrdokumentens skrivningar fortsätter att ha en positiv sexualsyn, som stöttar elevernas utveckling och ökar deras respekt för olikheter, och lyfter vikten av att arbeta främjande med relationer och sexualitet.

Vi har även en farhåga att Skolinspektionens möjligheter att granska hela skolans förebyggande och främjande arbete försvåras mycket om dessa frågor bara står som innehåll i kursplaner. Om specifika formuleringar om sexualitet, samtycke och heder tas bort från skolans uppdrag och rektors ansvar, och ersätts med mer allmänna formuleringar om "allas lika värde", blir det svårare att både utvärdera, granska och ansvarsutkräva skolans arbete med dessa frågor.

Sexualundervisning i kursplanerna

Elevernas riksförbund anser att sexualundervisningen även i fortsättningen ska inkluderas i "mål och innehåll" i flertalet av grundskolans kursplaner: mest framskrivet i samhällskunskap, biologi, religion, historia och svenska, i mindre omfattning i övriga ämnen.

Idag förekommer sexualundervisning i bred bemärkelse i kursplanerna för tio ämnen. Mer i några ämnen, som samhällskunskap, biologi och religion, i mindre omfattning i ämnen som bild, musik och idrott och hälsa. Alla lärare ska främja jämställdhet. Det finns med i det centrala innehållet för alla stadier, 1-3, 4-6 och 7-9.

Ibland lyfts en farhåga att ansvaret för sexualundervisningen kan bli otydligt om det sprids ut på (för) många ämnen. Detta tycks inte vara fallet idag. Alla elever i den svenska grundskolan får sexualundervisning. När den har inkluderats i centrala innehållet i såväl läroplan som kursplaner har detta istället lett till en mer allsidig undervisning och spännande samarbeten mellan olika ämnen.

Det finns också en positiv effekt för eleverna att det är många vuxna på skolan som har ansvar för frågorna. Det visar att det här är frågor som många lärare kan prata om och det skapar förtroende hos eleverna. När elever söker stöd av vuxna är det ofta till just en lärare som de vänder sig till för att berätta om våld, begränsningar hemifrån, eller annan utsatthet.⁹

Ju fler ämnen som det är integrerat i desto svårare blir det dessutom för vårdnadshavare som inte vill att deras barn ska delta i undervisning om jämställdhet, hbtqi-frågor och heder, att se till att deras barn inte deltar på de lektionstillfällena.

Däremot instämmer vi med utredningen i att det centrala innehållet kan behöva förtydligas, och sedan konkretiseras i de kommentarer som utredningen föreslår ska skrivas till varje kursplan, för att ge lärarna mer vägledning och för att undervisningen ska hålla hög kvalitet

⁹ Se exempelvis MUCF:s rapport [Stödjande och stärkande](https://doi.org/10.1080/00313831.2024.2308880) om hur viktiga skolpersonal kan vara för hbtqi-elever, samt Lunde m.fl (<https://doi.org/10.1080/00313831.2024.2308880>) som menar att elever som känner sig stöttade av sin omgivning, inkl vuxna i skolan, är troligare att berätta när eller om de utsatts för sexuella trakasserier

och bli mer likvärdig. Samtidigt är det viktigt att undervisningen inte blir likriktad och detaljstyrd, utan kan anpassas efter elevgruppens förutsättningar.

Det är inte helt tydligt vad utredningen föreslår när det gäller sexualundervisningen i kursplanerna. På olika ställen i utredningen anger de olika många ämnen vars kursplaner ska ta hand om sexualundervisningen.

På sida 235 i utredningen: "Delar som inte längre är inplacerade i skolans uppdrag, i jämförelse med Lgr22, menar vi i stället framgår antingen av målen, riktlinjerna eller av kursplanerna. Ett exempel på det senare är kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer som vi anser kan framgå i kursplanerna i **bland annat** biologi, samhällskunskap samt hem- och konsumentkunskap." (Vår kursivering och fetstil.)

På sida 887: "Det fjärde stycket om sexualitet, samtycke och relationer har vi tagit bort ur Skolans uppdrag eftersom innehållet skrivs fram på andra ställen i vårt förslag. 'Frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer' föreslår vi **huvudsakligen ska** regleras i kursplanerna i samhällskunskap, historia, svenska, biologi samt hem- och konsumentkunskap. (Vår kursivering och fetstil.)

På sida 893 om varför man vill ta bort skolans mål om att eleverna ska ha fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck skriver man: "Detta menar vi **ska** framgå av kursplanerna i svenska, samhällskunskap, biologi samt hem- och konsumentkunskap." (Vår kursivering och fetstil.)

Vi är positiva till förslaget på sida 887, om man med att frågorna "huvudsakligen" tas upp i kursplanerna i samhällskunskap, historia, svenska, biologi och hem- och konsumentkunskap, betyder att det också bör ingå i andra ämnen, om än i mindre omfattning, precis som det gör idag.

Vi saknar religionsämnet i de föreslagna ämnen där sexualundervisningen huvudsakligen ska ingå. Sexualundervisningen har en självklar plats i religionsämnet. Dels för det inflytande religion och andra åskådningar har och har haft på sexualitet och relationer, dels för de livs- och etiska frågor ämnet belyser. Eftersom frågor om sexualitet, identitet, kön och relationer under så lång tid har varit en framträdande i religionsämnets centrala innehåll har lärare i religion dessutom kunskap och erfarenhet att undervisa i dessa frågor.

Utredningen skriver: "Av kapitel 4 framgår att vissa områden utgår eller tonas ner i de inledande delarna i läroplanerna. Ett sådant exempel är sexualitet, samtycke och relationer, ett annat exempel är digital kompetens. Dessa områden är i stället tänkta att omhändertas av kursplanerna. **Detta skulle kunna tolkas som att nytt innehåll kommer att behöva läggas till i kursplanerna. Vi menar dock att så inte är fallet utan att kursplanerna i allt väsentligt redan i dag omfattar dessa områden.**" (sid 276) (Vår kursivering och fetstil)

Det är något motsägelsefullt, eftersom man vill begränsa frågorna till (eventuellt) huvudsakligen fem ämnen (historia, samhällskunskap, biologi, svenska och hem- och konsumentkunskap). Utredningen menar alltså att man kan ta bort skrivningar från de inledande delarna av läroplanen utan att något behöver läggas till i kursplanerna. Samtidigt

säger man på annat håll i utredningen att kursplanerna behöver bli längre, mer detaljerade och instruktiva. Det blir lite förvirrat – man behöver kanske inte lägga till *nytt* innehåll i förhållande till det som står i de inledande delarna, men vad sker med det innehåll som finns i de kursplaner som utredningens menar inte längre ska behandla frågorna?

Utredningens exempel på kursplaner

I utredningen ges exempel på hur de kommande kursplanerna skulle kunna se ut. Dessa exempel är inte heltäckande och är bara exempel, men i tre av de ämnen som utredningen föreslår att sexualundervisningen ska ingå i (svenska, biologi och samhällskunskap), berörs inte sexualundervisningen alls.

Utredningen föreslår att sexualundervisning inte längre ska ingå i bland annat musik, bild och idrott och hälsa. Elevernas riksförbund anser att detta fortsatt är perspektiv som är viktiga i de ämnena. Skildringar av kropp, sexualitet, identitet, kärlek och relationer speglas och är framträdande i musik, bild, olika konstarter, idrott och hälsa. Det påverkar oss och är något som eleverna behöver få både kunskap om och reflektera över.

Vi anser att förslaget om att kursplanerna ska utgå från begreppen kunskaper, färdigheter och förhållningssätt för kursplanernas mål och innehåll i stort sett är bra. Det är i linje med vad Elevernas riksförbund förespråkar för sexualundervisningen. I stället för förhållningssätt talar vi om att få reflektera över attityder och värderingar. Vår syn om vad det innebär är dock något bredare än utredningens. Det betyder inte att varje lektion eller moment måste uppfylla alla tre begreppen, utan att undervisningen i sin helhet förmedlar, förankrar och utvecklar elevernas kunskaper, färdigheter och förhållningssätt.

Vi tycker också att det är bra att utredningen strävar efter en tydligare progression i undervisningen. Det är något som vi har sett ett behov av i våra möten med lärare. Samtidigt är det viktigt att se på progression inte bara som att nya begrepp och kunskaper introduceras och läggs ovanpå tidigare, som om det vore en byggsats, utan att det också handlar om att bredda och fördjupa kunskaper. Det är tydligt i sexualundervisningen. Samma frågeställning får olika svar i takt med att eleverna blir äldre och förvärvar både mer kunskaper och egna erfarenheter (som inte behöver vara personliga, utan vad de läser, ser och möter i sin omgivning). Därför är det viktigt att sexualundervisningen introduceras tidigt, och är återkommande under skoltiden och skollåret.

Elevernas riksförbund ställer sig frågande till utredningens syn på elevernas förmåga till reflektion och analys. Utredningen påpekar på flera ställen att kursplanerna behöver anpassas till elevernas kognitiva förutsättningar, utveckling eller kapacitet, underförstått att det inte är så idag och särskilt inte för eleverna på låg- och mellanstadiet. Utredningen föreslår att inslagen av reflektion i undervisningen ska tonas ner.

Barns socialiseringsprocess består av ett ständigt flöde av kunskaper och erfarenheter som assimileras och ackommoderas. De iakttar och funderar över sin omgivning och sig själva. Självklart måste undervisningen anpassas till elevernas kognitiva mognad och deras förmåga till abstrakt tänkande, som blir större i takt med att de blir äldre. De nuvarande kursplanerna ställer ibland alltför höga krav på analys. Men utredningen underskattar barns förmåga till reflektion och samtal. Den kognitiva förmågan utvecklas av undervisningen och de sammanhang barnet befinner sig i. Det är inte bara en biologisk process i hjärnan, och

det går inte att därifrån dra slutsatsen att elever på låg- och mellanstadiet inte kan reflektera över kunskaper och samhällsföreteelser. Barn kan redan i tidiga år reflektera över kunskaper och företeelser, exempelvis förstå och föra samtal om sådant som förväntningar utifrån kön, reklamens påverkan, medier och stereotyper.¹⁰

Bild och musik lämpar sig särskilt väl att samtala om just dessa frågor, med tanke på den roll både musik och bilder har i barns och ungas liv. Det är också lätt att koppla det till samhällskunskap och historia. Detsamma gäller idrott och hälsa, som exempelvis kroppsideal och hur det påverkar oss.

Utredningen motiverar sina föreslagna förändringar för sexualundervisningen med hänvisning till att kunskapsområdet skrivs fram i kursplanerna. Det centrala innehållet i kursplanerna är det som främst styr den dagliga undervisningen och som läraren använder sig av. Vi kan också, som vi konstaterat ovan, se att sexualundervisningen ökade med Lgr11, då kunskapsområdet skrevs in i ett flertal ämnen (och stärktes i de inledande delarna). Det är alltså avgörande för undervisningen att kunskapsområdet skrivs fram tydligt i kursplanernas alla delar, och särskilt i *syfte* och *mål och innehåll*. Det är viktigt att olika delar av kunskapsområdet tillgodoses, det vill säga att eleverna sammantaget, när vi lägger kursplanerna bredvid varandra, får ett helhetsperspektiv av sexualiteten.

Det är av yttersta vikt att framtagandet av kursplanerna görs grundligt och i samverkan med relevanta aktörer (organisationer och myndigheter) och forskare med kunskaper om sexualitet, barns och ungas sexualitet och om sexualundervisning och om olika elevgrupper. Precis som när kursplanerna uppdaterades i samband med Lgr22 är det viktigt att Skolverket involverar civilsamhället, myndigheter och akademien i arbetet.

Rektorns uttalade ansvar för sexualundervisningen

Elevernas riksförbund avstyrker utredningens förslag att ta bort rektorns ansvar för sexualundervisningen samt rektorns ansvar för det ämnesövergripande arbetet.

I Lgr22 står det att *rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att: (...)*

kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.

Den motivering som utredningen ger för att ta bort detta är "I vårt förslag har riktlinjerna till läraren och rektorn om ämnesövergripande arbete tagits bort. **Vi menar att innehållet i dessa kunskapsområden i stora delar i stället kan tas om hand i kursplanerna i de ämnen där det är relevant.** En viktig anledning till detta är att vi med utgångspunkt i att **kunskaper är domänspecifika** (se avsnitt 4.1.3) snarare ser problem än möjligheter med att reglera dessa kunskapsområden som ämnesövergripande. (...) Vi menar att möjligheten att arbeta ämnesövergripande kvarstår men att det är bättre att initiativ till detta tas **på lokal nivå än att staten ställer den typen av krav.**" (s 244, Elevernas riksförbunds fetstil)

¹⁰ Källa: Three decades ... + Aktivt jämställdhetsarbete i undervisningen. Skolforskningsinstitutets systematiska forskningssammanställningar, 2024.

2018 publicerade Skolinspektionen en rapport¹¹ om sexualundervisningen. Under 2017 granskade Skolinspektionen kvaliteten och styrningen av sexualundervisningen i grundskolan, gymnasieskolan och anpassade skolan. Granskningen undersökte hur rektorer genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande.

Den visade på flera utmaningar, som senare låg till grund för förändringarna i Lgr22, som tydliggjorde rektorns ansvar för frågorna.

Detta är vad Skolinspektionen lyfte 2018:

- Tre av fyra rektorer följde inte upp lärarnas kompetens för att undervisa om sex och samlevnad, och den övervägande majoriteten av lärare fick inte kompetensutveckling inom området.
- Det är centralt för kvaliteten på undervisningen att rektorer följer upp lärarnas kompetens och vid behov erbjuder relevant kompetensutveckling
- På majoriteten av skolorna saknades ett systematiskt utvecklingsarbete av sex- och samlevnadsundervisningen och därmed saknas ofta en samsyn kring vem som undervisar om sex och samlevnad i olika ämnen.
- Om skolorna inte kopplar ihop sex och samlevnadsundervisning med värdegrundsarbetet riskerar viktiga frågor att missas vilket ökar risken för kränkningar och diskriminering av elever.

Skolinspektionens senaste rapport om sexualundervisningen publicerades våren 2025. Vid den tidpunkt granskningarna som låg till grund för rapporten hade Lgr22 implementerats bara ett år tidigare. Trots det gick det att se att många skolor gjort ett lyft.

Nedan är utredningens förslag till ny uppdragsbeskrivning för rektorer i läroplanen:

Rektorn ska:

- *säkerställa att alla elever ges strukturerad undervisning under lärares ledning och att undervisningen organiseras så att eleverna ges bästa möjliga förutsättningar för lärande*
- *säkerställa att elevernas skolmiljö präglas av trygghet och studiero*
- *säkerställa att alla elever har tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling*
- *säkerställa att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek*
- *säkerställa att undervisningen och elevhälsoarbetet organiseras så att eleverna får det stöd och den hjälp de behöver*
- *organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av skillnader i bakgrund, förutsättningar eller könstillhörighet.*

Det vi framförallt saknar är ett helhetsgrepp kring frågorna, där rektorn är ansvarig för att arbetet är förebyggande och främjande. Rektors ansvar blir särskilt viktigt för ämnesintegrerade kunskapsområden som inte är ämnets kärna. Det är viktigt att rektorn är uttalat ansvarig för helhetsarbetet med frågorna - det är bara rektor som kan garantera likvärdigheten i undervisningen för alla elever på skolan. Det är rektor som kan skapa

förutsättningarna för en sexualundervisning av hög kvalitet genom att se till att gemensamma mål för undervisningen sätts upp, undervisningen följs upp och att lärarkollegiet sammantaget har god kompetens. Rektors ansvar är särskilt viktigt för det främjande och förebyggande arbetet på skolan, och för att kunskapsområdet integreras i många ämnen.

Ämnesövergripande kunskapsområde

Elevernas riksförbund avstyrker utredningens förslag om att ta bort riktlinjerna om att eleverna ska få möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

Utredningen argumenterar att **”innehållet i dessa kunskapsområden i stora delar med fördel i stället kan tas om hand i kursplanerna i de ämnen där det är relevant.** En viktig anledning till detta är att vi med utgångspunkt i att **kunskaper är domänspecifika** (se avsnitt 4.1.3) snarare ser problem än möjligheter med att reglera dessa kunskapsområden som ämnesövergripande. Genom att istället skriva fram till exempel riskerna med tobak, alkohol och andra droger i ämnen som biologi och samhällskunskap ges kunskaperna en ämnesspecifik och mer kunskapsinriktad inramning, samtidigt som ansvaret för att det behandlas pekas ut på ett tydligare sätt.” (Vår fetstil)

I sexualundervisningen behöver man ge kunskaper, som exemplifieras med specifika och verklighetsnära situationer, något även elever efterfrågar¹². För samtycke i sexuella sammanhang krävs kunskap om vad det betyder i just sexuella sammanhang, inte generellt. Man behöver också ha kunskap om hur kroppen fungerar sexuellt, inte generellt. Att vara verbal betyder inte att man vet hur eller klarar av att verbalisera sin vilja i en sexuell situation.

Sexualundervisningen i den svenska skolan har ända sedan den infördes 1955 varit integrerad i befintliga skolämnen från lågstadiet och uppåt. Den har alltså varit en del av den ordinarie ämnesundervisningen och inte ett separat ämne. Den har samtidigt setts som ett ämnesövergripande kunskapsområde. Kunskap om sexualitet är inte domänspecifik – frågor som handlar om sexualitet är tvärvetenskapliga och olika tematiska ingångar lämpar sig särskilt väl för sexualundervisningen.

Menstruation är ett exempel på hur kunskaper, förhållningssätt och normer samverkar och inte enkelt går att skilja åt. Hur ägglossningen kroppsligt fungerar må vara domänspecifik kunskap i biologi, men det är en kunskap som inte kan kopplas bort från hur man ser på mens, mensbesvär, och hur det påverkar skolgången¹³, eller att mensen setts och än idag ses som oren i vissa religiösa riktningar.

Det finns flera positiva exempel på där ämnesövergripande samarbeten fungerat särskilt bra inom sexualundervisning. Ett exempel är en mellanstadieskola¹⁴ där slöjd och biologi

¹² 'We expected more about sex in the sex week' - A qualitative study about students' experiences with a sexual health education programme, from a health-promotion perspective"; Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, Skolinspektionen 2025; National survey of secondary students and sexual health 2018, La Trobe universitye 2019).

¹³ UngKAB23

¹⁴ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/sa-langt-tid-tar-det-att-slojda-en-snopp>

samverkade, där eleverna fick tillverka könsorgan på slöjden och biologilektionen tog upp anatomin, funktion och hur olika könsorgan kan se ut. På ett högstadium samarbetade bild, slöjd och svenska genom att göra så kallade tittskåp, som gestaltade olika känslor, och där både arbetsprocess och reflektioner skulle beskrivas med ord. Ytterligare ett exempel är ett arbetslag med tolv lärare på ett högstadium (bland annat bild, moderna språk, biologi, slöjd och samhällskunskap), tillsammans undersökte vad de gjorde i sina respektive ämnen för att kunna samordna undervisningen på en skolövergripande nivå, och bestämde sig för att ägna åtminstone någon del av arbetslagsmöten åt att diskutera sexualundervisningen.

Lärarna har olika uppgifter i sexualundervisningen utifrån sina ämnen – men de hänger också ihop och skapar en helhet. Däremot bör alla lärare, inom ramen för sitt ämne, kunna reflektera över och hjälpa eleverna att förstå hur normer påverkar människor (och det ämne de undervisar i). Ett exempel är hur synen på homosexualitet har förändrats i såväl natur- som samhällsvetenskap.

Visserligen skriver utredningen (sid 900) *"Samtidigt avser vi inte med strykningen att ta bort skolornas praktiska möjligheter att arbeta ämnesövergripande, vilket kan vara viktigt inte minst i lågstadiet där det är vanligare att en lärare undervisar i flera ämnen"* och på annan plats i utredningen (sid 244) att det är bättre att sådana initiativ tas på lokal nivå i stället för att vara ett krav från statens sida. Redan idag bestämmer lärarna och rektorerna på skolorna om och i vilken utsträckning man arbetar ämnesövergripande, och många skolor gör också det på olika sätt. Ibland är det några lärare/ämnen som arbetar tillsammans, ibland hela arbetslag eller att delar av sexualundervisningen sker schemabrytande under en vecka och hela kollegiet är engagerat. Och en lärare kan välja att belysa sitt ämne utifrån frågor om sexualitet, kön, jämställdhet och dylikt, även om det inte uttryckligen står med i det centrala innehållet i kursplanen, till exempel kan en matematiklärare välja att lära ut statistik med exempel från hivprevalens eller undersökningar av ungas sexuella hälsa, eller att delta i ämnesövergripande samarbeten, om hen vill. Den professionella friheten har lärare och det är bra.

Men vi menar att det är kontraproduktivt att ta bort rekommendationen om att arbeta ämnesövergripande. Om den inte finns riskerar de ämnesövergripande, tematiska perspektiven och arbetssätten att få mindre utrymme än idag - samtidigt som vi vet att det är viktigt för kvaliteten på undervisningen att den är just ämnesövergripande och återkommande genom hela skolgången. Risken finns att lärare arbetar mer separat och att de lämnas ensamma med frågorna. Det riskerar att undervisningen blir mer ojämlig, där elever på samma skola får olika bra undervisning, en utmaning skolorna har redan idag. Ämnesövergripande samarbeten kan också ge bättre förutsättningar för progression.¹⁵

¹⁵ (källa: Gunnarsson, K m fl: Ämnesdidaktiska ingångar, i Sexualitet och relationer (Ceder, S m fl), Studentlitteratur 2021)

För att öka likvärdigheten skulle vi snarare se att läroplanen *starkare* betonar vikten av att lärare i olika ämnen samarbetar i sexualundervisningen. Också för att undvika att eleverna får göra samma metod, eller se samma film upprepade gånger. Liksom med vikten av att rektors ansvar behålls, kan alltså ämnesövergripande undervisning öka likvärdigheten i undervisningen, det vill säga att alla elever på samma skola får en undervisning av hög kvalitet.¹⁶

Skolans roll i arbetet mot sexuellt våld

Både barnkonsekvensanalysen och jämställdhetsanalysen i utredningen är mycket grunda, och vi hade önskat en fördjupning genomförd tillsammans med jämställdhetsaktörer och elevorganisationer. Vi har noterat att utredningen inte fört dialoger med representationer från varken kvinnorörelsen, barnrättsrörelsen eller aktörer som jobbar med unga som lever i en hederskontext.

Sexualitet, samtycke och relationer är inte ett särintresse eller en liten fråga - det berör alla barn, och alla som befinner sig i skolan.

Vi vet från undersökningar som UngKAB23 att utsattheten för olika former av våld är utbredd bland unga. Tjejer är mer än killar utsatta för samtliga våldsformer, men framförallt vaginal, oral eller anal penetration mot ens vilja och fysiskt våld i samband med sex.

Resultaten visar också att 7 procent bland dem som inte är heterosexuella har upplevt att någon i deras familj eller släkt använt påtryckningar, hot eller våld för att försöka få dem att ändra sin sexuella identitet. Ungefär en tiondel av unga rapporterar olika former av hedersrelaterat våld och förtryck, såsom att uppleva krav från ens familj om att ha en heterosexuell relation, samt krav på att vänta med sex tills man är gift.

Det bästa sättet att fånga upp unga och jobba med dessa frågor på en strukturell nivå och på riktigt komma till bukt med problemet med ungas våldsutsatthet är att jobba med skolan. Regeringens eget åtgärdsprogram för att förebygga våld 2024–2026, den nya jämställdhetspolitiska strategin, SRHR-handlingsplanen, straffskärpningar för hedersrelaterade brott, det lagförslag som lades fram i mars 2025 för att stärka skyddet mot sexuellt våld, med mera, visar tydligt att regeringen lägger stora resurser på att prioritera frågor om sexuellt våld, och mäns våld mot kvinnor. Att samtidigt försvaga skolans uppdrag i dessa frågor är därför motsägelsefullt och riskerar att underminera det förebyggande arbetet.

Unesco - Global Education Monitoring Report: Facing the facts: the case for comprehensive sexuality education (2019)¹⁷ menar att sexulundervisningen är avgörande för att uppnå SDG-målen:

“For several reasons, it [sexualundervisning] is vital to the achievement of several Sustainable Development Goals (SDGs). It improves sexual and reproductive health-related outcomes, such as HIV infection and adolescent pregnancy rates, which in turn helps

¹⁶ (ska lägga in källa: Planting-Berglo)

¹⁷ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368231>

expand education opportunities. It disrupts harmful gender norms and promotes gender equality, which helps reduce or prevent gender-based violence and hence create safe and inclusive learning environments. And it is a key component of good quality education: As an active teaching and learning approach centred on students, it helps develop skills such as critical thinking, communication and decision-making that empower students to take responsibility for and control their actions and help them become healthy, responsible, productive citizens.”

Det finns internationell konsensus att sexualundervisningen är våldsförebyggande. Det visas till exempel i Europarådets nya rapport “Feasibility study on age appropriate comprehensive sexuality education to strengthen responses for - inter alia - preventing and combating violence, including risky or harmful sexual behaviour by children”¹⁸, publicerad 2025.

Den visar att våldsförebyggande mekanismerna i sexualundervisningen sker på två sätt: Dels ges barn verktyg att själva förhindra våld (lär sig identifiera riskfaktorer och hur de kan skydda sig själva), Dels ges barn verktyg för hur man agerar när våld skett (ge verktyg för barnen att identifiera olika sorters våld och stärka dem i att anmäla om de utsätts för våld).

Även Europarådets forskningssammanställning visar på vikten av en åldersanpassad sexualundervisning, som påbörjas så tidigt som möjligt, och sker återkommande och omfattande vävas in i utbildningen. Man behöver jobba med sexualitet, identitet och relationer som både attityd- och kunskapsfrågor. För att upptäcka våld behöver lärare verktyg för att jobba med elevers delaktighet i undervisningen, och anpassa delar av undervisningen efter behov som finns i klassrummet.

Att arbeta med jämställdhet är centralt för sexualundervisningen. När sexualundervisningen har ett jämställdhetsperspektiv är den betydligt effektivare än när den inte har det, visar bland annat Skolforskningsinstitutets rapport om frågan.¹⁹

Undervisningen behöver även vara inkluderande för elever som lever i hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen föreslår som sagt att ta bort även heder från läroplanen. Idag finns det en styrka i att heder och sexualundervisning står tillsammans, omnämnt under skolans mål att elever ska ges “kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck”. RFSU:s rapport *I början det är liksom en chock... sen man blir nyfiken!*²⁰ är den enda kvalitativa rapport som intervjuat unga som själva lever i en hederskontext om deras upplevelse av sexualundervisning. De lyfter bland annat att hedersspecifik utsatthet inte ingått tillräckligt i sexualundervisningen, som exempelvis teman om ofrihet i relationsval, tvångsäktenskap och könsstympning. Samtidigt vill alla unga, även hedersutsatta, få mer kunskap om sexualitet och relationer, och få prata om frågor som är viktiga för dem kopplat till dessa teman. Därför är det viktigt att skolan tar ett helhetsgrepp

¹⁸

<https://rm.coe.int/cdenf-2024-08-draft-feasibility-study-on-comprehensive-sexuality-educa/1680b0d4d0>

¹⁹ [Aktivt jämställdhetsarbete i undervisningen](#), samt The Case for Addressing Gender and Power in Sexuality And HIV Education: A Comprehensive Review of Evaluation Studies. Haberland 2015: <https://www.jstor.org/stable/10.1363/4103115?seq=1>

²⁰ <https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/rapport-om-unga-med-erfarenhet-av-hedersnormer-low.pdf>

om båda dessa områden, och ser till att även unga som lever i en hederskontext får kunskaper de har rätt till.

Utrednings- och uppföljningssystem samt lärares kompetens

Elevernas riksförbund tillstyrker utredningens förslag om att utreda ett nytt samlat uppföljnings- och utvärderingssystem för skolväsendet och att utreda ett förstärkt stöd för lärare om undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Det som saknas än idag är systematiska uppföljningar och utvärderingar i syfte att utveckla undervisningen liksom kompetensutveckling. Även om sexualundervisningen har utvecklats de senaste decennierna är den fortfarande inte helt jämlik över hela landet, och de senaste förändringarna från 2022 behöver få resurser för att implementeras ordentligt.

Sexualitet och relationer är bara ett av alla kunskapsområden lärare ska undervisa om. Man kan inte begära eller förvänta sig att alla lärare ska ha djupa kunskaper och ha tid att följa forskningen om alla delar på detta stora kunskapsområde. Därför behövs stöd på nationell nivå (och från huvudmännen), både i form av uppföljning och utvärdering av kvaliteten och att erbjuda kompetensutveckling.

Det har också framhållits av Folkhälsomyndigheten i den nationella handlingsplanen för sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa. De menar att "det är viktigt att det finns tillgång till stöd och kompetensutveckling för lärare och professioner inom elevhälsan för att kontinuerligt utveckla undervisningen. Likaså att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer regelbundet följs upp och kvalitetsgranskas, både på skolnivå och på nationell nivå."

Elevernas riksförbund föreslår att ett didaktiskt centrum för sexualundervisning inrättas, något som exempelvis finns för naturvetenskapernas och teknikens didaktik vid Linköpings universitet. Didaktikforskning kopplat till sexualundervisningen bedrivs redan nu på olika institutioner och lärosäten, men ett didaktiskt centrum skulle kunna samla och analysera resultat, anordna seminarier och fortbildning och underlätta för forskningen att nå ut till verksamma lärare. Ett didaktiskt centrum skulle självklart också bli ett stöd för lärarutbildningarna.

Professionsprogrammen som håller på att implementeras av Skolverket är en möjlighet till fortbildning för lärare. Inom ramen för professionsprogrammen bör kompetensutveckling för sexualundervisning utvecklas. Även andra, kortare fortbildningsinsatser och kompetensutveckling bör erbjudas av Skolverket, exempelvis som nu i form av digitala kurser.

Sammantaget skulle dessa insatser (didaktiskt centrum, professionsprogrammen, utvärderingssystem) tillsammans med dagens struktur för undervisningen, stärka en kunskapsbaserad sexualundervisning. På sikt kommer även likvärdigheten i undervisningen att bli bättre.

Slutligen vill vi lyfta att det är viktigt att examensmål om sexualitet och relationer finns kvar i lärarutbildningen, något som SOU 2024:81 föreslår tas bort. Sexualitet och relationer är en del av alla barns utveckling och socialiseringsprocess, som därför alla lärare behöver ha grundläggande kunskaper om. Det handlar också om lärares förmåga att bemöta olika barn och deras familjer och kunna reflektera över hur synen på sexualitet, relationer, identitet och kön påverkar eleverna och lärandet och relationer eleverna emellan, och mellan lärare och elever. Det andra skälet är att blivande lärare även får en gemensam förståelse för den direkta sexualundervisningen och de didaktiska frågorna som hör samman med den. Även detta ökar kvaliteten och likvärdigheten.

Elevinflytande och lärarrollen

Elevernas riksförbund vill lyfta en oro över att utredningen i hög grad betonar lärarens styrande roll i undervisningen, samtidigt som elevens rätt till inflytande tonas ned. Enligt både skollagen och barnkonventionen har elever rätt till inflytande över sin utbildning, vilket är en grundläggande förutsättning för att skolan ska kunna fullgöra sitt demokratiska uppdrag.

Utredningen uttrycker att lärarens ansvar att leda undervisningen behöver förtydligas, och att dagens skrivningar om elevinflytande kan ge upphov till alltför långtgående tolkningar kring ansvarsfördelningen i skolarbetet (s.245). Vår uppfattning är dock att nuvarande läroplan redan tydligt anger lärarens ledande ansvar. Samtidigt ser vi att elever i praktiken alltför sällan ges reella möjligheter till inflytande över undervisningen. De föreslagna förändringarna riskerar därför att förstärka denna brist och leda till en undervisning där elevernas roll som delaktiga och kritiskt tänkande individer försvagas.

Vi menar att lärarens professionella ledarskap inte står i motsättning till ett aktivt elevinflytande, tvärtom. Elevinflytande bidrar till ökat engagemang, ansvarstagande och motivation, vilket i sin tur stärker undervisningens kvalitet och relevans. Ett alltför begränsat inflytande kan däremot förstärka känslor av meningslöshet, särskilt bland elever som redan befinner sig i skolans marginaler.

Mot denna bakgrund efterlyser vi en mer nyanserad förståelse av lärarrollen – som både styrande och lyhörd. Vi föreslår att läroplanens inledande delar fortsatt tydliggör vikten av elevinflytande i undervisningen och inte begränsar elevens delaktighet till andra delar av skolans verksamhet.

Kunskapssyn och innehåll

Vi delar utredningens ambition att stärka kunskapsfokuset i skolan och skapa större tydlighet i styrdokumentet. Samtidigt finns det skäl att kritisera utredningens snäva kunskapssyn, som i huvudsak betonar ämnesspecifika färdigheter och faktainnehåll.

En hållbar kunskapssyn måste inkludera både färdigheter och förståelse, fakta och kritiskt tänkande. Skolan har i uppdrag att förmedla kunskaper som hjälper elever att orientera sig i samhället och utvecklas som självständiga, ansvarstagande individer. Detta kräver att

undervisningen utgår från både vetenskaplig grund och elevernas egna erfarenheter och frågor.

Vi vill därför betona vikten av en pluralistisk kunskapssyn där både vetenskaplig stringens och elevers perspektiv får plats. En sådan balans är nödvändig för att undervisningen ska upplevas som relevant och engagerande för alla elever – oavsett bakgrund och förutsättningar.

Digitalisering

Utredningens förhållningssätt till digitala verktyg präglas av försiktighet och en önskan att skydda de yngsta eleverna från distraktion och belastning. Vi delar delvis denna ambition, men anser att resonemangen kring digitalisering är otillräckliga och stundtals förenklade.

Digital kompetens är en grundläggande medborgarfärdighet i dagens samhälle, och skolan har ett ansvar att förbereda eleverna för en framtid där digital teknik utgör en självklar del av både arbetsliv och demokratiskt deltagande. Det är därför inte rimligt att kraftigt begränsa användningen av digitala verktyg i undervisningen, särskilt inte utan att erbjuda alternativa vägar för att stärka elevers digitala färdigheter.

Vi menar att digitalisering i skolan ska vara pedagogiskt motiverad och likvärdigt tillgänglig, snarare än styras av generella begränsningar. Läroplanens formuleringar bör i större utsträckning lyfta fram skolans uppdrag att utveckla elevers digitala kompetens, samtidigt som det ges stöd för kritisk användning, informationsbedömning och digitalt självskydd.

Läsning och skrivning

Vi ser positivt på utredningens ambition att stärka undervisningen i läsa, skriva och räkna, särskilt i de tidiga skolåren. En stark grundläggande språk- och läsförmåga är avgörande för elevers möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen i samtliga ämnen och delta aktivt i samhället.

Samtidigt vill vi framhålla att det finns risker med att lyfta fram en enskild metod, såsom syntetisk fonologisk läsundervisning (phonics), som norm eller krav. Skolans undervisning måste vara vetenskapligt förankrad – men också tillåtande för variation. Lärare behöver stöd i att välja bland flera evidensbaserade metoder, beroende på elevgruppens behov och sammanhang.

Vi menar också att läsning bör ses som en kulturell och demokratisk färdighet – inte enbart som en teknisk. Skolan bör ge alla elever tillgång till texter som speglar olika erfarenheter, språk och identiteter, och läsundervisningen bör främja läsglädje, tolkning och samtal – inte bara avkodning och mätning.

Övriga synpunkter:

Tillägg om psykisk hälsa i kursplanen

Elevernas riksförbund vill göra ett tilläggsförslag om undervisning i psykisk hälsa. Förslaget lyder:

"Kunskaper och färdigheter om psykisk hälsa ska skrivas in tydligare i kursplanen för de obligatoriska skolformerna, från förskoleklass till och med högstadiet. Skrivningarna ska stärkas inom befintliga ämnen idrott och hälsa samt biologi. I framtagandet av nya kursplaner ska det analyseras och övervägas om relaterade skrivningar även ska skrivas in tydligare i andra kursplaner, som ämnena svenska, samhällskunskap samt hem- och konsumentkunskap."

Målet är att psykisk hälsa ska bli lika tydligt framskrivet i skolans kursplan som fysisk och sexuell hälsa. För källor och mer information, se remissvar från initiativet Psykisk hälsa på schemat.